ויקהל ב

א. אין פסוק וואו ס'שטייט דער ציווי ה'[1] (וואס משה האט איבערגעגעבן צו אידן: „קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'" — פרעגן מפרשים[2], אז לכאורה איז דא א סתירה אין פסוק מרישא לסיפא: פון תחלת הלשון „קחו מאתכם תרומה לה'" איז משמע אז די תרומה זאל מען בייַ זיי נעמען, והיינו אפילו בע"כ, און פון לשון „כל נדיב לבו יביאה" איז משמע אז יע־דער איד זאל עס ברענגען מעצמו בנדיבת לבו.

און מ'איז מבאר[3] אז דער פסוק רעדט וועגן צוויי סוגי נתינה[4]: בתחלת הכתוב „קחו מאתכם תרומה לה'" רעדט זיך וועגן דער תרומה פון בקע לגולגולת וואס אט די תרומה איז געווען א חובה על כאו"א און מ'האט זיי געדארפט אויפמאנען בא יעדן איינעם; און דער המשך הכתוב „כל נדיב לבו יביאה" רעדט וועגן דער תרומה וואס יעדער־ער בריינגט בנדבת לבו, ניט וואס־ערטענ־דיק אז מ'זאל בייַ אים מאנען און נעמען בייַ אים די תרומה.

מען דארף אבער פארשטיין: דער פסוק דידן רעדט זיך שוין וועגן דעם ציווי ה' ווי משה האט אים איבער־געגעבן צו אידן — ווי קומט עס, אז פריער, אינעם ציווי ה' עצמו (וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט צו משה'ן) בתחלת פרשת תרומה[5] שטייט בלויז „דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", און ס'ווערט דארט ניט דער־מאנט דער ענין פון „כל נדיב לבו יביאה"?

און אע"פ אז אין די פסוקים פונעם ציווי דארטן זיינען „ג' תרומות אמו־רות"[6], ניט נאר די צוויי תרומות וועל־כע באים בחובה („תרומת בקע לגול־גולת שנעשו מהם האדנים"[6] און „תרומת מזבח בקע לגולגולת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור"[7], נאר אויך[8] „תרומת המשכן נדבת כל אחד ואי" פאר די צרכי המשכן[9], פונדעסטווענען — איז בייַ דער תרומה אין פסוק ניט מפורש אז יעדער איינער זאל דאס ברענגען בנדבת לבו (ווי אין פסוק דא), נאר דאס שטייט בלשון „מאת כל איש אשר ידבנו לבו[9] תקחו את תרומתי", מ'זאל זי נע־מען[10].

---

1) לה, ה.

2) כלי יקר עה"פ.

3) כלי יקר שם. וראה גם ספורנו עה"פ.

4) וראה גם מדרש הגדול כאן, ד־ה: בשתי תרומות הכתוב מדבר כר.

5) כה, ב־ג.

6) פרש"י תרומה שם, ב ד"ה תקחו. והוא מירושלמי שקלים פ"א ה"א.

7) פרש"י שם. ובירושלמי שם, שלאו דוקא בקע לגולגולת (ראה מפרשי הירושלמי ובזית רענן לילי"ש עה"פ).

8) ואדרבה, רוב הדברים המנויים בר"פ תרומה הם לנדבת המשכן, לא בקע לגולגולת עבור האדנים ועבור הקרבנות.

9) ראה מדרש הגדול תרומה שם: אשר ידבנו לבו לפי שהתנדבו ישראל במלאכת המשכן בכל לבם כר.

10) ובפרט שלפי הירושלמי שם, הכתוב „מאת כל איש אשר ידבנו לבו" קאי בתרומת השקלים (בשביל קרבנות), ופסוק שלאחי"ז „וזאת התרומה אשר תקחו מאתם — זו תרומת המשכן" — נמצא שלא רק שלא נאמר ע"ד הבאת תרומת המשכן בנדיבות הלב, אלא שבכלל לא נאמר הלשון „נדיב לב" בתרומת המשכן. וראה כלי יקר ר"פ תרומה.

ב. לכאורה יש לומר אז דאס איז תלוי אין נאך א שינוי צווישן די פסוקים (בר״פ תרומה) ביים ציווי ה׳ למשה, און די פסוקים (שבפרשתנו) בציווי משה לבנ״י:

בר״פ תרומה שטייט אז דער אויבער־שטער האט אנגעזאגט „דבר אל בני ישראל״, בפרשתנו אבער שטייט „ויקהל משה את כל עדת בני ישראל״, וואס די הקהלה און דער דיבור „אל כל עדת בני ישראל״ איז געווען ניט נאר אויף צו איבערגעבן די אזהרת שבת און „לומר״ אז מלאכת המשכן איז ניט דוחה שבת[11], נאר אויך בכדי צו איבערגעבן וועגן מלאכת המשכן[12], און ווי ס׳איז מפורש אין פסוק (ניט בלויז בתחלת הפרשה, נאר אויך באזונדער ביים אנזאג אויף מלאכת המשכן) „ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל״[13].

והחילוק ביניהם יש לומר: אין דעם לשון „דבר אל בנ״י״ (און ניט ע״ד ווי אויך בר״פ קדושים וואו דער ציווי ה׳ איז געווען „דבר אל כל עדת בנ״י״[14]) איז ניט מודגש אז ס׳איז א ציווי לכל בני ישראל, ובפשטות דארף מען לערנען[15], אז דאס איז געווען דער ציווי אז די גזברים זאלן נעמען[16] די אלע דריי תרומות מאת בני ישראל, משא״כ ווען משה האט איבערגעגעבן דעם ציווי „אל כל עדת בני ישראל״, און רעדנדיק צו אלע אידן[17] (ניט נאר אז מ׳זאל אויס־קלייבן גזברים אויף נעמען די תרומה) האט ער אין דעם ציווי אויסגעשטעלט ווי אזוי דער אופן התרומה דארף זיין — אויך[18] ובעיקר ווי ס׳איז בשייכות צו אידן „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה׳״.

ס׳איז אבער נאך אלץ ניט גלאטיק: עס איז מובן בפשטות, אז ביים איבערגעבן דעם ציווי ה׳ אל בני ישראל האט משה ניט צוגעגעבן אינעם דיבור ה׳ עפעס וואס דער אויבערשטער האט אים ניט אנגעזאגט — משה האט זיכער גארניט געזאגט על דעת עצמו — איז פארוואס שטייט ניט דער פרט הנ״ל (כל נדיב לבו יביאה) בציווי ה׳ אל משה?

און אע״פ אז מען געפינט בכ״מ[19] אז משה האט אנגעזאגט אידן כמה פרטים וועלכע די תורה איז ניט מפרט אין דעם ציווי וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט צו משה׳ן, והטעם: וויבאלד ס׳איז א דבר ברור אז משה האט ניט אנגעזאגט עפעס על דעת עצמו, איז פשוט ומובן מעצמו אז קיין איינער פון די אלע פרטי הדיבורים וואס שטייען בציווי משה אל בני ישראל האט ניט געפלטן אין דעם אויבערשטנס אנזאג צו משה׳ן, נאר אין דער תורה שטייען ניט אלע במפורש אויך אין דעם ציווי ה׳ למשה

---

11) פרש״י פרשתנו לה, ב.

12) ראה ראב״ע, רמב״ן, אוה״ח ועוד ריש פרשתנו. וראה גם פרש״י לה, ב. וראה גם לקו״ש חי״א ע׳ 158 ואילך ובהנסמן בהערה 6 שם. לעיל ע׳ 260.

13) לה, ד.

14) ובפרש״י שם: מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. וראה בהנסמן לקמן הערה 17.

15) ראה גם לקו״ש חט״ז ע׳ 289.

16) ראה אברבנאל (בתחלת ביאורו — אחרי השאלות) וספורנו ר״פ תרומה.

17) כפשטות הלשון „ויקהל משה את כל עדת בני ישראל״. משא״כ ברוב ציווי משה, שלא היו מתקבצים כל ישראל ורק „את שנדבה רוחו אותו״ (אור החמה לזוהר פרשתנו קצה, א (וראה לקמן סעיף ח). וראה לקו״ש חי״ט ע׳ 325 הערה 27).

18) נוסף על הגזברים — ראה ספורנו כאן פסוק ה.

19) ראה רמב״ן בא י, ב. יא, א. קרח טז, ח. וראה תו״א נב, ד. ס, ד. לקו״ש חי״ג ע׳ 72 ואילך. ושנ״נ.

אבער נוסף לזה, וואס הא גופא טעמא בעי אויך בכל מקום — איז נדו"ד ניט בדומה צו די אנדערע פאלן בכ"מ. וואס אפילו ווען מ'זאל לערנען, אז דאס וואס די תורה דערמאנט ניט בכלל דעם ציווי ה' למשה, אדער זאגט דאס באופן כללי ובקיצור, איז דאס דערפאר ווייל די תורה פארלאזט זיך אויף די פרטי הדיבורים אין דעם ציווי פון משה לבני ישראל, און מען וועט פארשטיין אז דאס אלץ איז געווען בדיבור ה' אל משה —

בנדו"ד איז אבער אזוי שווער צו זאגן: דא איז דאך דער ציווי ה' מפורש ומפורט אין תורה בפרטיות ובפרטי פרטיות[20], סיי כללות מלאכת המשכן, און סיי דער ציווי אויף תרומת המשכן, ואעפ"כ איז דא ניט מפורש דער פרט פון „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה"!

ג. וי"ל דעם ביאור בזה: ענינו של המשכן איז א כפרה אויף חטא העגל, ווי רש"י זאגט[21] דעם טעם וואס ער ווערט אנגערופן „משכן העדות" — „עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם".

[וואס דער ענין איז לויט ביידע דיעות — סיי לויט דער דיעה[22] אז אויך דער ציווי ה' למשה[23] „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" איז געווען (נאכ'ן חטא העגל) ביום הכיפורים, און סיי אויך לויט דער דיעה[24] אז דער אויבער־שטער האט דעם ציווי ועשו לי מקדש געזאגט פארן חטא העגל, אבער די אידן האבן דעם ציווי געהערט פון משה רבינו (און געבראכט די נדבות המשכן) ערשט נאך יום הכיפורים[25].

ווי אזוי האבן אידן מיט דעם (בנין המשכן) ארויסגעבראכט זייער חרטה גמורה אויף דעם חטא העגל — דער־מיט וואס אנשטאט דעם זהב וואס זיי האבן פריער געגעבן מיט זריזות צוליבן עגל[26], האבן זיי איצט געגעבן זהב[27] מיט נדיבות לב יתירה פארן בנין המשכן, כדי ס'זאל זיין די השראת השכינה ביי זיי — ושכנתי בתוכם (היפך פון דעם חטא העגל).

און ווי זיי האבן טאקע בפועל ארויס־געווייזן די גוואלדיקע זריזות[28] און נדבת הלב צו מלאכת המשכן, ווי דערציילט אין די פסוקים ובארוכה במדרשי רז"ל[29], ביז אז ס'איז געווען „מרבים העם

---

20) ועפ"ז יומתק פרש"י צו ח, יא „לא ידעתי איפה נצטווה בהזאות הללו" — אף שלא נאמר בתורה כל פעם הציווי (ראה רמב"ן קרח שם) — כי בענין זה מפורש בתורה בציווי ה' בפ' תצוה (כט, א ואילך) בפרטיות סדר העש"ד דימי המילואים.

21) ר"פ פקודי. וראה גם פרש"י שמיני ט, כג. ועוד.

22) תנחומא תרומה ח. פרש"י תשא לא, יח. לג, יא. וראה גם פרש"י שם ל, טז בסופו.

---

*) אלא שיש גורסין ברש"י שם „לצוותן" (ולא „לצוותו") — ראה „ליקוטים" בסוף רש"י עה"ת מהדורת בערלינער (ע' 426). וש"נ.

23) תרומה כה, ח.

24) זח"ב קצה, א. רמב"ן ריש פרשתנו. וראה רמב"ן ר"פ תרומה.

25) ויש דיעה ג' (זח"ב רכד, א) דגם נדבת המשכן בפועל היתה לפני חטא העגל (וגם לדיעה זו שייך לכפרה על חטא העגל — ראה אור החמה לזוהר שם ולזוהר שבהערה הקודמת (בשם הרח"ו)). וראה (בפנימיות הענינים) בנוגע ג' הדיעות — לקו"ש ח"ו ע' 153 ואילך.

26) פרש"י תשא לב, ב. שם, כד.

27) ראה גם תנחומא שם. שמו"ר פרשתנו ספמ"ח (וביפ"ת שם).

28) וראה לעיל ע' 9-258 שזהו הביאור בפרש"י (תשא לא, יג) „אע"פ שתהיו רדופין וזריזין בזריזות המלאכה שבת אל תדחה כו'".

29) ראה תנחומא פקודי יא. במדב"ר פי"ב, טז (ועוד) — עה"פ (פרשתנו לו, ג) „בבקר בבקר".

30) שם, ה. ז.

להביא מדי העבודה למלאכה", און „המלאכה היתה דים גו' והותר".

און אין דעם גופא: וועז ווערט ארויס־געבראכט בפנימיות ובאמיתיות די חרטה פון די אידן און זייער רצון אז דער אויבערשטער זאל שורה זיין צווישן זיי ברצון ובלב שלם — איז דאס ניט אויף אזוי פיל אין דער תרומה פון „בקע לגולגולת", אין וועלכע אלע אידן זיינען געווען מחוייב בשווה — וואס אפילו וועז מ'איז מקיים אזא ציווי ה' בזריזות, וואס ווייזט אויף חפץ הלב, ברייגט דאס נאך ניט ארויס באופן בולט דעם אמת'ן רצון ולב שלם, היות אז מען קען תולה זיין די זריזות אין דעם חיוב המוטל עליו: דוקא אין דער תרומה[31] וואס האט ניט קיין חיוב ושיעור קצוב, נאר יעדער איד גיט עס מצד הרגש ונדבת לבו — אין דעם דוקא דריקט זיך אויס די חרטה גמורה, דער רצון ולב שלם אויף השראת השכינה (היפך דעם חטא העגל).

און דאס איז דער טעם וואס אין דעם ציווי ה' למשה בנוגע דער תרומה שטייט בלויז וועגן דעם פרט הלקיחה „מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו", און ניט וועגן פרט הנתינה וההבאה מצד די אידן („כל נדיב לבו יביאה גו"): דער ציווי ה' פאסט (בעיקר) אויף דער לקיחה (וואס דאס טוען די גזברים), משא"כ די הבאה איז כל ענינה וואס די אידן גיבן באופן אז עס הערט זיך אן (ניט דער ציווי וחובה, נאר) בלויז דער הרגש ונדבת הלב, וואס אין דעם דוקא דריקט זיך אויס, דער „כמים הפנים לפנים"[32] — כשם ווי „נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם" (אויף דעם חטא העגל)[33], איז אויך ביי אידן געווען דער רצון „בשמחה[34] ובלב שלם" צו דעם אויבערשטן.

ד. דער ענין הנ"ל, די נדיבת הלב פון אידן למלאכת המשכן, ניט ווי עס איז פארבונדן מיט דעם ציווי מלמעלה, איז נוגע ניט נאר צו דער כפרה אויף חטא העגל, נאר אויך ובעיקר צו דער עצם השראת השכינה במשכן — בתוך בני ישראל:

ס'איז מבואר בכמה מקומות[35], אז כאטש די אידן ביי מתן תורה האבן גע־זהען ענינים נעלים עד מאד — „וירד ה' על הר סיני"[36], „אתם ראיתם גו'"[37] — און זיי זיינען אזוי נתעלה געווארן ביז אז פסקה זוהמתן[38], פונדעסטוועגן זיי־נען די אידן נאכדעם דורכגעפאלן בחטא העגל[39] (דלכאורה, ווי איז עס שייך?) — ווייל דער גילוי במתן תורה איז געווען מצד למעלה[40], והיינו, אז דער בירור ועלי' וואס האט זיך דאן אויפגעטאן ביי אידן איז ניט געווען מצד זיי אליין, נאר מצד למעלה — דעם אויבערשטן, וכל־שון המדרש[41] „העליונים ירדו לתחתו־נים ואני המתחיל שנא' וירד גו'".

---

31) להעיר מכלי יקר ר"פ תרומה ובפרשתנו לה, ה ד"ה קחו.

32) ל' הכתוב משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו ואילך.

33) לשון רש"י תשא לג, יא.

34) ראה בהנסמן בהערה 29. ש"ך עה"ת פרשתנו עה"פ.

35) ראה ד"ה וירד ה' תרמ"ג בסופו. לקו"ש חי"א ע' 10. ועוד.

36) יתרו יט, כ.

37) שם כ, כ.

38) שבת קמו, ר"א. וש"נ. מקומות שבהערה הבאה. ועוד.

39) וחזרה זוהמתן (זח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ג קצג, סע"ב) אף שלא חזרה כמו שהי' לפנ"ז (ראה לקו"ש חכ"א ע' 151 הערה 52. וש"נ).

40) לקו"ת ראה כח, ב. ועוד — ראה בהנסמן בלקו"ש חט"ו ע' 77 הערה 22.

41) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

והיינו אז ווי‌באלד דאס איז ניט גע־ווען דער אויפטו פון די אידן גופא (בהכנתם ועבודתם הם) — האט לאחרי זה, נאך דעם גילוי פון מתן תורה גע־קענט זיין די אפשריות פון א ירידה, ביז צום חטא העגל.

[און ע"ד ווי דאס איז בנוגע דער קדושה פון הר סיני בפשטות, אז אין דער צייט פון מ"ת, אינעם זמן ווען „ירד ה' . . על הר סיני"[42] איז אין גשם פון הר סיני נמשך געווארן אזא הויכע קדושה, ביז אז „כל הנוגע בהר מות יומת"[43]; אבער באלד נאכדעם, „במשוך היובל" — דער סימן אויף „סילוק שכינה" — איז „המה יעלו בהר"[44], הר סיני איז ווידער געווארן א מציאות דמן הקצה אל הקצה — חול לגמרי[45].

און דער אויפטו פון אידן מצד עצמם, וואס דורך דעם ווערן זיי כלים ראוים צו קבלת אור הקדושה בקביעות, האט זיך אויסגעדריקט אין דער נתינת התרומה ב„שמחה ולב שלם" — דורך אווענ־געבן זייער זהב כסף ונחושת פאר דעם משכן, ניט מצד א ציווי מלמעלה נאר מצד נדיבות הלב, איז די השראת השכינה ביי זיי געווארן אן ענין קבוע, דאס האט אויך דורכגענומען די גשמיות הגוף והעולם, אז די קדושה איז נקבע געווארן אין דעם חפצא (גשם) פון משכן וחלקיו לעולם ועד[45].

ה. עפ"ז קען מען אויך מסביר זיין נאך א שינוי צווישן די צוויי פרשיות:

דער לשון אין פ' תרומה, רעדנדיק וועגן דער תרומה וואס קומט בנדבה שטייט „מאת כל איש אשר ידבנו לבו גו'", וואס בפשטות באציט זיך דאס בלויז צו אנשים[46]: משא"כ בפרשתנו שטייט עס בלשון „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'", וואס נדיב לב סתם מיינט סיי אנשים און סיי נשים.

ובפרט אז דער ציווי „כל נדיב לבו גו'" איז געזאגט געווארן צו „כל עדת בני ישראל" (וואס משה האט מקהיל גע־ווען), וואס אין דעם זיינען נכלל ניט נאר אנשים נאר אויך נשים (ווי דער רמב"ן זאגט על אתר[47]),

און ווי מסופר אין המשך הפרשה, אז אין נדבת המשכן האבן זיך בפועל משתתף געווען (ניט נאר אנשים, נאר) אויך נשים[48], ואדרבה „ויבואו האנשים על הנשים"[49] (האנשים נטפלו להנ־שים[50]).

איז ניט מובן: פארוואס ווערט ניט דערמאנט פריער אין פ' תרומה אז אויך נשים זיינען נכלל אין דער תרומה (הג')?

---

42) יתרו יט, יא.

43) שם, יב.

44) שם, יג ובפרש"י.

45) ראה לקו"ש חכ"א שם (ע' 150 ואילך).

46) ראה ריטב"א קידושין לו, א. וראה אוה"ח ר"פ תרומה ד"ה ויקחו לי, דמדייק „אל בני ישראל — בני' ולא בנות ישראל'. אבל ראה שם ד"ה מאת כל איש.

47) ריש פרשתנו. וראה לקמן סעיף ח.

48) וממקדש המדבר למדים החיוב לדורות ד„הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב. וראה כס"מ שם. וראה צפע"נ (המלוקט) לרמב"ם שם. לקו"ש חי"א ע' 109 הערה 7. חט"ז ע' 454).

49) לה, כב.

50) רמב"ן עה"ת. וראה גם ראב"ע בפירוש הקצר כאן. רבינו בחיי. מדרש הגדול. אבל בפרש"י „עם הנשים וסמובין עליהן". וראה ספורנו, פנים יפות. ועוד. ואכ"מ.

ו. והביאור בזה:

עס איז ידוע אז איש ואשה זיינען אויך מרמז אויף די צוויי בחינות פון משפיע און מקבל. וואס דערפאר ווערן דער אויבערשטער און אידן (כנסת ישראל) צוגעגליכן צו איש ואשה[51], חתן וכלה.

דאס איז אויך דער ביאור אין דעם וואס תורה שבכתב ווערט אנגערופן „מוסר אביך" און תורה שבע"פ — „תורת אמך"[52]: דער חילוק צווישן תושב"כ און תושבע"פ איז, וואס תושב"כ איז אינגאנצן געגעבן געווארן מלמעלה, ס'איז דער גילוי פון תורה שמצד ה„משפיע": משא"כ דער גילוי[53] פון תושבע"פ איז דורך אידן, וואס זיי האָרעווען אין תורה און זיינען מחדש אין תורה, אזוי אז במשך הדורות ווערט אלץ מער און מער נתגלה פון תושבע"פ. און דערפאר איז מען מייחס תושבע"פ צו „אמך" — אשה, מקבל[54] — ווייל[55] דער גילוי פון תושבע"פ איז מצד דעם מקבל, אשה.

דערפון ווערן די ענינים נשתלשל ביז צו איש ואשה כפשוטו — אז אין דעם עם ישראל גופא האבן די נשים א מעלה יתירה לגבי אנשים[56] אין דעם, וואס ביי זיי איז מער בגילוי דער ענין פון עבודה מצד המקבל.

ווי מ'זעט במוחש אז נשים דאַרפן ניט האבן אזויפיל זירוז אויף ענינים פון אידישקייט ווי אנשים, וואָרום ביי זיי, מצד טבען, לייכט די אמונה בה'[56] (און זיי האבן יראת ה') מער ווי ביי מענער, עד כ"כ אז דאס ווירקט אויף זייער מעשה בפועל[57].

און ווי מ'געפינט עס ביי דער מצוה ראשונה וואס שטייט אין תורה[58] — פרו ורבו:

אויפן ציווי פון „פרו ורבו" איז אנגעגאנגען געווארן נאר דער איש, משא"כ די אשה איז ניט מצווה על פרי ורבי[59]. און דער טעם אויף דעם איז

— ניט ווייל דאס איז ניט קיין חלק פונעם תפקיד האשה עלי אדמות [ע"ד ווי תורה האט איר באפרייט פון מצות עשה שהזמן גרמא[60] (וואס איינער פון

---

51) ראה פרש"י ריש שה"ש. „וכל שיר השירים משל הוא לענין זה" (רמב"ם הל' תשובה פ"י סה"ג).

52) משלי א, ח. אגה"ק סכ"ט (קנא, א) בשם הזוהר. תו"א פרשתנו פח, ע"ג. לקו"ת שמע"צ פה, ב (וראה הנסמן במראי מקומות לשם — בהוצאת קה"ת תשד"מ ושלאח"ז — קה, א). ועוד.

53) אף שג"ז ניתן בסיני, „כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו" (רמב"ם בריש הקדמתו לספר היד — השיעור דש"ק זה (שנת תשמ"ו — ע"פ החלוקה דג' פרקים ליום). וראה לקמן הערה 90).

54) מתושב"כ — כי ליכא מידי דלא רמיזא באוריימתא (ראה זח"ג רכא, א).

55) ראה אגה"ק, תו"א ולקו"ת שם. ועוד.

56) ראה ע"ד החסידות — מאמרי אדה"ז תקס"ד (ע' מט ואילך), „פרשיות" ח"א (ע' נה ואילך), ד"ה יו"ט של ר"ה תרנ"ט (ובכ"מ) — בביאור ענין „בינה יתירה (ניתנה) באשה יותר מבאיש" (נדה מה, ב). וראה לקו"ש ח"א ע' 331. ועוד.

*56) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' תלב. שם נ"ך ח"ב ע' תתכז.

57) וזה ג"כ הטעם שלא חטאו בעגל כמו האנשים — ראה אוה"ת נ"ך שם. תשא ע' אתתקפז. לקו"ש ח"ח ע' 316 ואילך.

58) בראשית א, כח (וכהובא בחינוך מצוה א. וראה משנה יבמות סה, ב דעת ר"י בן ברוקה. תוד"ה ולא שם). נח ט, ז (ובפרש"י שם. סנהדרין נט, ריש ע"ב).

59) ת"ק במשנה יבמות שם. וכ"ה ההלכה (רמב"ם הל' אישות פט"ו ה"ב. טושו"ע אהע"ז ס"א ס"ג).

60) קדושין כט, א (במשנה). רמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ג. טושו"ע או"ח ס"ו ס"ב.

די ביאורים בזה איז[61], אז דאס איז) דער־פאר וואס זי איז משועבדת לבעלה לעשות צרכיו און איר תפקיד איז אויף צו אנפירן בכל עניני הבית] — ס'איז דאך אדרבה ואדרבה: דוקא אין איר איז תלוי אז דער איש זאל קענען אויספירן זיין ציווי[62]. נאכמער, דער עיקר ענין ההולדה ווערט דורכגעפירט דוקא דורך דער אשה און זי ווערט אנגערופן עקרת הבית — נאר דער טעם הדבר איז —

ווייל היא הנותנת: ביי אן איש פאדערט זיך א ציווי אויף פו"ר ווייל לולא ציווי התורה וואלט מען ניט געקענט פארלאזן זיך אז ער מצד תכונתו[63] וועט זיך עוסק זיין בפו"ר; משא"כ אן אשה דארף דערויף ניט האבן קיין ציווי — ווייל פילנדיק אז איר שליחות עלי אדמות איז צו זיין די עקרת הבית און אויפשטעלן דורות פון אידן (און פארזיכערן דעם המשך און קיום פון עם ישראל), טוט זי דאס מצד עצמה.

[וואס דאס איז אויך אינער פון די ביאורים[64] אין דעם וואס אלס הקדמה למ"ת האט דער אויבערשטער אנגעזאגט משה[65] „כה תאמר לבית יעקב — אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה" (ניט ווי צו די אנשים וואס „ותגיד[65] לבני ישראל . . דברים הקשין כגידין") — ווייל ביי נשים איז אויך אן אמירה בלשון רכה מספיק אויף פועל'ן ביי זיי די גרייטקייט אויף קבלת התורה].

ז. און דאס איז אויך דער ביאור בעניננו: די מעלה פון נדבת הנשים אויף נדבת האנשים איז בשייכות צו דער תרומה הג', וואס איז ניט קיין נדבה מיט א באשטימטן שיעור וחיוב וכו'[66], נאר א תרומה וואס קומט פון נדיבות הלב של הנותן מצד עצמו — און אין דעם זיי־נען נשים בדרגא נעלית יותר מאנשים.

און דעריבער: אין פ' תרומה, וואו דער תוכן עיקרי פון דער תרומה איז ווי דאס איז בציווי הקב"ה (כנ"ל), איז דארט ניט המקום להדגשה אז אויך נשים זיי־נען בכלל זה:

דוקא בפרשתנו, וואו עס רעדט זיך ווי די תרומה איז ארויס בפועל מצד אידן (און זייער נדיבות הלב כנ"ל), דערפאר ווערט דא מפורש מודגש דער יתרון מעלה פון די נשים לגבי האנשים.

און די מעלת הנשים האט זיך אויס־געדריקט (ניט נאר בנוגע כמות הנדבות, נאר) אויך בשייכות דעם סוג הנדבות ואיכות הנדבות:

א) די נשים האבן געבראכט ניט בלויז זייערע טייערסטע תכשיטים, נאר זיי האבן אין די נדבות המשכן „איריי־געלייגט" זייער חיות און כחות הנפש,

---

61) ראה אבודרהם שער הג' ברכת המצות ומשפטיהם (ד"ה כל ישראל). כל בו ריש הל' מילה (סע"ג) בשם בעל המלמד. וראה ציונים לתורה (להרי"ו ענגל) כלל לט (קרוב לסופו).

62) להעיר מרי"ן קידושין רפ"ב. שו"ת הר"ן סל"ב. וראה לקו"ש חי"ד ע' 41 ואילך. חי"ז ע' 236. חי"ט ע' 138 ואילך.

63) להעיר ממחז"ל חתן חות דרגא (תו"א קו, א. לקו"ת שה"ש בתחילתו. ובכ"מ). וראה יבמות (סג, א): נחית דרגא נסיב איתתא.

64) מהר"ל (בס' דרשות מהר"ל — דרוש על התורה ד"ה שוב אמר כה תאמר גו'). ולהעיר משכו"ר (פכ"ח, ב): למה לנשים תחלה שהן מזדרזות במצות.

65) יתרו יט, ג ובפרש"י (ממכילתא שם).

66) וגם עצם התרומה אינו מחוייבות בזה ורק מצד נדבת הלב (ראה ריטב"א קידושין שם), ובפרט שהנשים לא חסאו בעגל ולא היו צריכין להכפרה דהמשכן (ראה כלי יקר פרשתנו שם). — אבל ברמב"ם הל' ביהב"ח שם „והכל חייבין כו' נשים כמקדש המדבר". וצ"ע. וראה לקו"ש חי"א שנסמן בהערה 48.

ביז אז „וכל אשה חכמת לב בידי׳ טוו ויביאו מטוה גו׳״[67], און „כל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים״ — „אומנות יתירה שמעל גבי העזים טווין אותן״[68]. דאָס הייסט: זיי האָבן אוועקגעגעבן און אַריינגעלייגט זייער חכמה וחושים וכשרונות אין נדבת המשכן[69].

ב) ווי דערציילט בסיום הפרשה[70] איז נוסף אויף נחושת התנופה[71] האָבן די נשים מנדב געווען די „מראות הצובאות״ פֿאַרן כיור וכנו, און ווי רש״י ברענגט אַראָפּ[72], אַז די „מראות הצובאות״ זיינען געווען די מראות וואָס די נשי ישראל האָבן געגעבן במצרים אויף צו אויפשטעלן „צבאות רבות במצרים״[73] — און דוקא אויף דער נדבה האָט דער אויבערשטער געזאָגט „אלו חביבין עלי מן הכל״, ווייל דוקא אין דעם דריקט זיך אויס די מעלה פון נדבת הלב וואָס קומט אינגאַנצן מצד המקבל: מצד זייער אייגענעם געפיל אין הכרח צו אויפשטעלן צבאות ה׳, האָבן די נשים זיך משתדל געווען מיט דער הילף פון די מראות הצובאות, ביז זיי האָבן דאָס דורכגעפירט בפועל.

ח. לויט דעם ביאור — בהחילוק בין אנשים ונשים — קען מען אויך מסביר זיין א זוהר תמוה בפרשתנו:

אויף „ויקהל משה״ זאָגט דער זוהר[74]: רבי אבא פתח הקהל[75] את העם האנשים והנשים והטף מה להלן כללא דכלהו ישראל אוף הכא כללא דכלהו ישראל ומאן אינון שתין רבוא.

וואָס לכאורה איז דאָ ניט פֿאַרשטאַנדיק: ער זאָגט אַז דער הקהל דאָ ביים ציווי אויף די תרומות איז געווען בדומה ווי ס׳איז געווען ביי (מצות) הקהל — „הקהל את העם האנשים והנשים והטף״, אַז ס׳איז דאָ געווען „כללא דכלהו ישראל״ פונקט ווי דאָרטן — און איז גלייך מסיים „ומאן אינון שתין רבוא״, וואָס דאָס איז דער מספר בלויז פון די גברים מבן עשרים שנה ומעלה[76], און פשיטא ניט פון די נשים וטף[77]!

וי״ל דעם ביאור בזה: דער מספר פון ששים רבוא שטייט ביי יצי״מ[78] „ששׁ מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף״, ועד״ז ווערט אונטערגעשטראָכן אָט דער מספר בנוגע למ״ת בכמה מחז״ל[79]. ס׳איז פשוט, אַז תורה איז געגעבן געווארן ניט בלויז צו די ששים רבוא גברים (מבן עשרים), נאָר אויך צו די

67) פרשתנו לה, כה.
68) שם, כו ובפרש״י.
69) וראה לקו״ש חט״ז ע׳ 452 ואילך.
70) לח, ח.
71) פרש״י שם.
72) מתנחומא פקודי ט.
73) ראה דרז״ל עה״ש שה״ש ח, ה. הובא בפרש״י עה״פ כאן.

74) קצה, א.
75) וילך לא, יב.
76) ראה בא יב, לז. וראה לקו״ש חי״ט ע׳ 18. וש״נ.
77) באור החמה לזוהר שם: דלא יליף מהתם אלא ס׳ רבוא אבל לא טף וז״ש ומאן נינהו בנדון דידן שתין רבוא אנשים ונשים. וצ״ע, דשתין רבוא הוא רק מספר האנשים כמובא בכ״מ (וראה בהנסמן בהערה שלפנ״ז). והל״ד דר׳ אבא בא לומר שרק כל הגברים היו שם ולא הנשים. — אבל בכל אופן קשה לפירוש זה ההשוואה ל„הקהל את העם האנשים והנשים והטף״, כבפנים.
78) בא שם.
79) ראה שבת פח, א. כתובות יז, סע״א. ולהעיר גם מהר״ת ד„ישראל״ — יש ששים רבוא אותיות לתורה (מגלה עמוקות אופן קפו. ע״ש).

(אלע גברים,) נשים וטף [ואדרבה: בהקדמה למ"ת שטייט פריער"ט "כה תאמר לבית יעקב — אלו הנשים" און ערשט דערנאך "ותגיד לבני ישראל (הזכרים)"; ועד"ז — דוקא ע"י דער ערבות פון "בנינו"[80] האט דער אוי־ בערשטער געגעבן די תורה צו אידן] — און אעפ"כ איז מען מדגיש דעם מספר פון ששים רבוא דוקא, אין וועלכן עס ווערט ניט אריינגערעכנט נשים וטף.

איז דאס מובן ע"פ הנ"ל: במ"ת איז געווען די השראת השכינה מצד למעלה, און בשעת דער גילוי קומט מצד למעלה דעמאלט הערט זיך ניט אן מעלת המ־ קבל, נאר מעלת המשפיע, דער מקבל איז בדרך ממילא נמשך נאך דעם משפיע, און דערפאר איז אזוי ארויס־ געקומען כלפי הנשים אז עס האט זיך ניט אנגעהערט זייער עילוי (אלס "מקבל"), און דעריבער ווערן זיי ניט גערעכנט בפ"ע, זיי ווערן נכלל אין דעם מספר כללי פון ששים רבוא"י גברים — משפחותם[82]: די נשים (וטף) זיינען א פרט פון (וטפל צו) דעם ראש הבית — המשפחה.

בקשר לזה איז דער זוהר מבאר, אז בא "ויקהל" וואס שטייט אלס הקדמה צו נדבת המשכן, איז געווען "כללא דכלהו ישראל", אבער ניט אין אן אופן ווי ביי מ"ת — וואו די נשים וטף זיינען געווען נכלל אינעם כלל פון די אנשים — נאר נשים וטף ווי א חלק חשוב בפ"ע:

ע"ד ווי ביי מצות הקהל, וואס איז ניט נאר פאר אנשים (און נשים וטף ווערן נכלל ונגרר נאך די אנשים), נאר יעדער סוג קומט און איז זיך משתתף אינעם הקהל" אלס א סוג בפ"ע — וכמודגש בחז"ל[83] "אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף . . ליתן שכר למביאיהן":

ועד"ז ביי נדבת המשכן: וויבאלד דע־ מאלט האט זיך אנגעהערט די מעלה פון דער עבודה און נדבת הלב ווי דאס איז מצד המקבל, דעריבער האבן דאן די נשים וטף זיך אויסגעטיילט במעלתן בפ"ע — אע"פ וואס זיי ווערן נכלל (אויך דאן) ב"אינון שתין רבוא"[84]. און אזוי איז אויך געווען כפשוטו, אז נשים האבן געגעבן לנדבת המשכן בפ"ע[85], און אויך טף האבן געגעבן לנדבת המשכן ווי ער זאגט אין אבות דר' נתן[86].

ט. פונעם ענין הנ"ל, ווי פון אלע ענינים אין תורה, נעמט מען ארויס א הוראה בעבודת כאו"א:

יעדער איד האט דעם תפקיד און די שליחות צו אויפשטעלן א משכן לו ית' אין דער סביבה וואו ער געפינט זיך,

---

80) שהש"ר פ"ם (שה"ש א, ד) משכני גו' (א).

81) ש"הן שרשין וכל שרש מתחלק לששים רבוא כנ"ל (תניא פל"ז — מה, א).

82) כמודגש במניני בנ"י.

83) חגיגה ג, סע"א. פרש"י וילך שם.

84) ויש לפרש כוונת הזוהר (במה שמסיים ומדגיש "ומאן אינון שתין רבוא") — שפרטים אלו דאנשים נשים וטף אי"ז ענין חדש אלא ה"ה השתין רבוא דמ"ת אלא שבאו באופן פרטי. משא"כ אנשים נשים וטף שנאמר במצות הקהל ה"ז פרטי המדריגות מצד עצמן, שלכן נאמרו מפורש בתושב"כ, משא"כ בנדבת המשכן שנאמר רק "ויקהל" ולא נפרטו "האנשים ונשים וטף" כבהקהל. — ולהעיר שאודות נדבת הטף לא מסופר כלל בתושב"כ רק בתושבע"פ.

85) אבל להעיר מספורנו, פנים יפות וצפע"נ עה"ת פרשתנו לה, כב.

86) פי"א, א. וראה צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו (ובהנסמן בהערה שלפנ"ז). ועוד.

דורך מקרב זיין דאָרט די אידן להי ולעבודתו ית'. קען אמאל א איד זיך מאכן א חשבון: דער עיקר איז דאך צו פועל זיין, אז דער מאן, דער ראש המשפחה, זאל זיך צוציען און נתקרב ווערן צו תורה און מצות — אזוי ווי ביי מ"ת, וואו דער עיקר האט געמוזט זיין דער מספר פון ששים רבוא גברים — און די נשים וטף וועלן מיטגעצויגן ווערן בדרך ממילא:

אבער צו באמיען זיך אז מ'זאל ריידן באזונדער מיט דער אשה עקרת הבית, אז אויך זי מצד עצמה זאל נתקרב ווערן און היטן תומ"צ: וועט רעדט נאך מ'זאל זיך „אראפלאזן" און פארנעמען מיטן טף — דאס (האלט ער) איז ניט לפי כבודו, ועוד — ס'איז א שאד די צייט, דער־ווייל וועט ער קענען ריידן און לערנען תורה מיט נאך אן איש, א ראש משפחה.

אויף דעם איז די הוראה ברורה פון פרשתנו ויקהל און נדבת המשכן: אויף יעדן איינעם ליגט א חוב און א זכות אז די השראת השכינה זאל בלייבן באופן קבוע, אז די גאנצע משפחה און בית זאלן ווערן א משכן לו ית', אן ארט וואו דער אויבערשטער רוט, על ידי לימוד התורה וקיום המצות.

און דאס קען דערגרייכט ווערן דוקא ווען מ'איז זיך ניט מסתפק מיט דער התעסקות מיט דעם איש וראש הבית, נאר עס דארף זיין א באזונדער התעסקות (באופן המתאים ומותר ע"פ תורה) אויך מיט דער אשה עקרת הבית, און אויך צו טאן בהתלבשות ויגיעה מיטן טף אז וואס מער אידישע קינדער זאלן אריינגענומען ווערן אין חינוך הכשר ביז אין חינוך על טהרת הקודש.

און דורך דער התעסקות מיט אלע אידן וואס זיינען אויסגערעכנט אין הקהל „האנשים והנשים והטף", איז בהוספה צו דער פעולה אויף אנשים, נשים וטף עצמם, וועט יעדער פון זיי מוסיף זיין נאכמער אין דער תשובה פון די אנדערע — די נשים אויף די אנשים[87] און די טף אויף די אבות כמש"נ[88] „והשיב לב אבות על בנים — על ידי בנים".

און מ'ברענגט דעם „קהל גדול ישובו הנה"[89], בביאת משיח צדקנו, וואס „יבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל"[90], במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ ויקהל תשמ"א, ש"פ ויק"פ תשמ"ב)

---

87) להעיר מפרקי דר"א סמ"א.

88) מלאכי בסופו ובפרש"י.

89) ירמי' לא, ז.

90) ראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א (השיעור דעש"ק זה (שנת תשמ"ז) — ע"פ החלוקה דג"פ ליום — בו מסיימים מחזור השני דלימוד הרמב"ם, ומתחילים תיכף למחרתו — ש"פ ויקהל — מחזור השלישי).